

Класификация на информацията:

Ниво 0, [TLP-WHITE]

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министър на образованието и науката

ЗАПОВЕД

10/24/2025

X РД09-3318/24.10.2025г.

Регистрационен №

Министерство на образованието и науката

Signed by: Desislava Simeonova Shalqanova

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс

УТВЪРЖДАВАМ

Национална изпитна програма за провеждане на държавен изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията код **041302 „Малък и среден бизнес“** от професионалното направление код **0413 „Управление и администрация“** съгласно приложението.

24.10.2025 г.

X

КРАСИМИР ВЪЛЧЕВ

Министър на образованието и науката

Signed by: Emilia Tzvetanova Lazarova

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

**НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА
ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА СТЕПЕНИ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ ПО ПРОФЕСИЯ**

Професионално направление				
Код: 0413		Наименование: Управление и администрация		
Професия				
Код: 041302		Наименование: Малък и среден бизнес		
Степени на професионална квалификация			II	III
Ниво по Национална квалификационна рамка (НКР)			3	4
Ниво по Европейска квалификационна рамка (ЕКР)			3	4

Утвърдена със Заповед

X

Регистрационен №
Министерство на образованието и науката

София, 2025 г.

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за провеждане на държавни изпити за придобиване на втора и трета степен на професионална квалификация (СПК) по професия код 041302 „Малък и среден бизнес“ от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаваните, изискващи се за придобиване на всяка степен на професионална квалификация.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от ЗПОО и чл. 2, ал. 1 и ал. 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

1. Част по теория на професията

- изпитни теми с кратко описание на учебното съдържание по всяка тема и дидактически материали (осигуряват се от обучаващата институция);
- критерии за оценяване на изпитните теми;
- указания за разработване на писмен тест;
- указания за съдържанието и оформянето на дипломния проект за ученици, обучаващи се за трета степен на професионална квалификация;
- критерии за оценяване на дипломния проект и неговата защита.

2. Част по практика на професията

- указания за съдържанието на индивидуалните задания;
- критерии за оценяване на индивидуалните задания.

3. Система за оценяване

4. Приложения

- образец на изпитен билет – част по теория на професията;
- образец на индивидуално задание по практика;
- образец на индивидуално задание за разработване на дипломен проект;
- образец на рецензия на дипломен проект.

III. ИЗПИТНИ ТЕМИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

2. ИЗПИТНИ ТЕМИ ЗА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

ИЗПИТНА ТЕМА № 1: Икономика на малките и средните предприятия

Пазарни структури и механизми. Същност и принципи на малките и средните предприятия.

Планиране на бизнеса в малките и средните предприятия

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 1</i>		<i>Максимален брой точки</i>
1. Обяснява понятието „пазар“ като икономическа категория и съвкупност от всички купувачи и всички продавачи на даден продукт в рамките на дадено пространствено ограничение, както и обяснява законите за търсенето и предлагането и принципите на постигането на пазарно равновесие		30
2. Обяснява основните видове пазарна конкуренция и основните видове пазарни структури и пазарни модели (съвършена конкуренция, монопол, олигопол, олигопсон, монопсон, монополистична конкуренция)		20
3. Описва основни икономически понятия: приходи (общи приходи, средни приходи, пределни приходи), разходи (общи разходи, средни разходи, средни променливи разходи, средни постоянни разходи, пределни разходи), печалба, рентабилност и др., както и описва принципите за постигане на икономическа ефективност на бизнес организациите при използване на максимизиране на общите и пределните приходи и минимизиране на средните и пределните разходи		20
4. Познава същността на функциониране на малките и средните предприятия, инструментите и източниците за финансиране и концепциите за малък и среден бизнес, изброява основните характерни черти на дейността на малките и средните предприятия и изброява основните видове стратегии за развитие на малките и средните предприятия.		20
5. Описва основните нагласи и характеристики на предприемаческото поведение в малките и средните предприятия и факторите, които влияят върху него		15
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 2: Организационни форми на малкия и средния бизнес

Поддържане правния статут при малките и средните предприятия, поддържане правния статут на кооперациите

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2		Максимален брой точки
1. Изброява основните правни форми на малките и средните предприятия (ЕТ, ООД, ЕООД) и описва основните законодателни изисквания за определяне на дадено предприятие като малко и средно		20
2. Описва предимствата и недостатъците на отделните организационни форми на малките и средните предприятия съгласно действащото законодателство		20
3. Описва функцията и ролята на публичните институции за подкрепа и насърчаване на малките и средните предприятия, както и ролята и функцията на институционалните инвеститори и дружествата за рисково инвестиране в малки и средни предприятия		20
4. Обяснява организацията и принципите за работа на кооперациите и изброява видовете кооперации		20
5. Изброява правата и задълженията на член-кооператорите. Посочва основните правила за работа на производствени, земеделски и потребителски кооперации		20
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 3: Обслужване на клиенти при рекламации и оплаквания

Запознаване с правилата и процедурите при обслужване на клиенти, подаващи рекламации или оплаквания. Разграничаване между рекламация и обикновено недоволство. Основни стъпки при приемане на рекламация, комуникация с клиента, документиране и насочване. Значение на учтивия тон, търпението и следване на процедурите за запазване на доброто отношение с клиент

Дидактически материали: Примерни формуляри за рекламации, казуси с клиенти, инструкции за обслужване, кратки видеоклипове с демонстрации на поведение

Критерии за оценяване на изпитна тема № 3		Максимален брой точки
1. Обяснява какво представлява рекламацията и кога е допустима		15
2. Описва основните стъпки при обслужване на клиент с рекламация		20
3. Разграничава между рекламация и оплакване от обслужване		20
4. Посочва документи и информация, която трябва да се събере при рекламация		20
5. Обяснява защо вежливото и професионалното отношение е важно при такива случаи		25
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 4: Снабдителна дейност в малък и среден бизнес

Идентифициране на нуждите от стоки и услуги. Избор на доставчици. Договаряне на условия. Поръчка и проследяване. Цена на доставките

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4		Максимален брой точки
1. Описва как се извършва анализ на необходимостта от стоки и услуги в съответствие с бизнес целите и потребностите на клиента		15
2. Описва процеса на оценка и селекция на подходящи доставчици		20
3. Описва етапите на договаряне на условия с партньори		25
4. Описва процеса на извършване на поръчки за стоки и услуги и управлението на целия цикъл на поръчката		20
5. Описва извършването на анализ на стойността на доставките по видове разходи		20
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 5: Учредяване и управление на бизнеса

Юридически форми на организациите. Регистрация на фирма. Документи за регистрация. Същност, функции и видове на малките и средните предприятия. Данъчни и осигурителни задължения на малкото и средното предприятие

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5		Максимален брой точки
1. Описва различните юридически форми на предприятията и организациите в Република България		15
2. Описва основните правила за регистрация на фирма в Република България съгласно действащата нормативна уредба		20
3. Изброява документите и разрешителните, които са нужни за започване на дейност		20
4. Описва функциите на малките и средните предприятия и концепциите за малък и среден бизнес		20
5. Описва задълженията на собственика на малък и среден бизнес по отношение на данъци и осигуровки		25
Общ брой точки:		100

3. ИЗПИТНИ ТЕМИ ЗА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

ИЗПИТНА ТЕМА № 1: Административна и организационна дейност в малките и средните предприятия – документация и деловодство

Видове бизнес документи. Архивиране и съхранение. Входяща и изходяща кореспонденция. Регистрация на документи. Електронна поща и комуникация

Критерии за оценяване на изпитна тема № 1		Максимален брой точки
1. Описва основните видове бизнес документи като предназначение, структура и съдържание		20
2. Характеризира процедурите по класиране, класифициране, архивиране и съхранение на документация на хартиен и дигитален носител		20
3. Обяснява процедурите и етапите за регистрация на документи и нейната проследяемост при използването регистри на хартиен носител и електронни софтуерни приложения и системи за управление на документооборота		20
4. Обяснява етапите за регистрация на документи		20
5. Описва ролята на електронна поща в деловата комуникация		20
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 2: Проучване на пазарите, предлагане на нови продукти и технологии

Методи за пазарно проучване. Анализ на потребителските нагласи. Конкурентен анализ: идентифициране на конкурентите; анализ на силните и слабите страни; конкурентни стратегии. Статистически методи за анализ. Предпочитания на потребителите

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2		Максимален брой точки
1. Описва основни методи за проучване на пазара, включително качествени и количествени изследвания		15
2. Познава основните подходи за анализ на потребителските нагласи и поведение		20
3. Обяснява концепцията за конкурентен анализ и как се извършва конкурентен анализ		20
4. Описва основните статистически методи за интерпретиране на данни от пазарни проучвания		20

5. Описва методите за събиране на информация относно потребителските предпочитания	25
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 3: Практическа реализация на иновационни идеи – създаване и предлагане на нови продукти и нови технологии

Фактори на творческото мислене. Методи и техники за генериране на иновационни идеи. Видове иновационни процеси и техните етапи. Видове иновации. Създаване на работна среда за възникване на иновации

Критерии за оценяване на изпитна тема № 3		Максимален брой точки
1. Описва основните принципи и отключващи фактори за иновационно и творческо мислене		15
2. Описва основните методи и техники за генериране на иновационни идеи		20
3. Описва етапите на цикличните и линейните иновационни процеси		25
4. Разграничава различните видове иновации (продуктови, технологични, процесни, организационни)		20
5. Обяснява значението на създаване на атмосфера на добронамереност и сътрудничество за стимулиране на иновационното творческо мислене		20
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 4: Рекламна и промоционална дейност на МСП

Видове рекламни стратегии. Характеристики на изключителното предложение за продажба. Брандиране. Комуникационни канали за реклама. Видове промоционални мероприятия

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4		Максимален брой точки
1. Познава основните принципи и стратегии, използвани в рекламата, за повишаване на продажбите и ефективно въздействие върху аудиторията		10
2. Описва основните правила за изготвяне на изключително предложение за продажба		15
3. Описва основните правила за изготвянето на разпознаваем и въздействащ продукт и фирмен бранд		20
4. Изброява видовете комуникационни канали за реклама, техните силни и слаби страни		25
5. Описва различни видове промоционални мероприятия (отстъпки, конкурси,		30

събития)	
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 5: Ценообразуване и ценова политики в МСП

Фактори, влияещи върху цената. Видове методи на ценообразуване. Пазарна чувствителност към цената. Ценова еластичност. Определяне на крайна цена

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 5</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Изброява основните фактори, влияещи върху цената на продукта	10
2. Изброява и обяснява основните видове ценови стратегии. Обяснява същността на видовете методи на ценообразуване	20
3. Анализира значението на пазарната чувствителност към цената	30
4. Характеризира понятието ценова еластичност и връзката му с потребителското поведение	25
5. Описва процеса по определяне на крайната цена с включване на надценки, отстъпки и данъчни ставки	15
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 6: Счетоводно отчитане на дълготрайните активи

Методи за оценка на дълготрайните активи. Амортизация. Отчитане на амортизацията. Отчитане на ремонт и подобрения. Отписване на дълготрайни активи

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 6</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Описва методите за оценка на дълготрайните активи	15
2. Описва методите за амортизация на дълготрайните активи	20
3. Описва счетоводното отчитане на амортизацията	25
4. Описва счетоводното отчитане на ремонт и подобрения	20
5. Характеризира отписването на дълготрайни активи	20
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 7: Управление на човешките ресурси

Подбор на човешки ресурси. Обучение на човешки ресурси. Оценка на представянето на работниците и служителите. Управление на екипи. Взаимодействие между работниците и служителите

Критерии за оценяване на изпитна тема № 7		Максимален брой точки
1. Описва основните функции по управление на човешките ресурси в малките и средните предприятия		20
2. Описва стъпките за определяне на нуждите от подбор, обучение и оценяване на представянето		20
3. Изброява силните страни на различните методи за стимулиране на работниците и служителите (трудови възнаграждения, бонуси, отговорности, условия за работа, благоприятна работна среда)		25
4. Описва основните принципи на ефективното управление на екипи в МСП		15
5. Описва методи за подобряване на взаимодействието между служителите		20
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 8: Финансов мениджмънт и управление на риска в МСП – източници и инструменти за финансиране на бизнеса

Източници за финансиране на бизнеса. Финансови инструменти за набиране на капитал. Условия за финансиране. Финансова устойчивост на бизнеса. Правно регулиране на финансирането

Критерии за оценяване на изпитна тема № 8		Максимален брой точки
1. Описва различните източници на финансиране, включително собствени, привлечени и дългови средства		10
2. Описва основните финансови инструменти и продукти, използвани за набиране на капитал, като отпускане на банкови заеми и кредитни линии, ползването на грантови схеми, емитирането на акции и облигации включително чрез листване на фондовите борси, използването на крауд фандинг, използването на венчърни структури и дружества за рисково финансиране на МСП		30
3. Пояснява условията и изискванията за получаване на финансиране от различни институции и инвеститори. Обяснява формирането на цената на различните финансови инструменти и продукти		20

4. Описва концепцията за финансова устойчивост и нейното значение при избор на финансиращи източници. Описва използването на методите на нетната настояща стойност (ННС) и вътрешната норма на възвръщаемост (ВНВ) при вземането на инвестиционни решения	20
5. Описва важни положения от нормативната уредба на финансирането на малки и средни предприятия	20
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 9: Финансов мениджмънт и управление на риска в МСП – финансов анализ и планиране

Основни финансови показатели. Анализ на приходите и разходите. Съставяне на бюджет. Оценка на рентабилността. Краткосрочно и дългосрочно финансово планиране

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 9</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Изброява основните финансови показатели, използвани в стопанската дейност	15
2. Обяснява методи за анализ на приходите и разходите	20
3. Описва етапите при съставяне на бюджет за кратък и дълъг период	20
4. Анализира степента на рентабилност и нейната значимост	25
5. Описва разликите между краткосрочно от дългосрочно финансово планиране	20
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 10: Управление на човешките ресурси в малките и средните предприятия

Планиране на човешките ресурси. Същност на подбора на човешките ресурси. Видове договори за назначаване на работници и служители. Същност на обучението и развитие като функция на УЧР. Мотивация на човешкия капитал. Роля на работодателя и служителите в поддържането на безопасна работна среда. Задължителна документация и регистри за трудова безопасност

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 10</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Описва същността на планирането на човешките ресурси, подбора и видовете договори за назначаване	20
2. Описва същността на обучението и развитието в организацията	20
3. Описва финансови и нефинансови подходи за мотивация на човешкия капитал	20
4. Описва ролята на работодателя и служителите в поддържането на безопасна и	20

здравословна работна среда	
5. Описва задължителната документация и регистри за безопасност на труда	20
Общ брой точки:	100

IV. УКАЗАНИЯ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПИСМЕН ТЕСТ

1. Структура на теста и изисквания към тестовите задачи

Всеки тест се състои от 20 въпроса/задачи и обхваща всички теми от националната изпитна програма за съответната степен на професионална квалификация по професията. Тестовите включват следните модули:

Модул А: Титулна страница – съдържа наименование на институцията, от името на която се предлага тестът, и инструкция за работа с теста. Инструкцията съдържа информация относно:

- целта на теста;
- начините за нанасяне на отговорите;
- права и задължения на учениците по време на изпита;
- начините за оценка на тестовите резултати;
- времето за решаване на теста.

Модул Б: Тест – изписва се вариант на теста. Тестовите въпроси/задачи се подреждат по един от следните критерии:

- по логиката на учебното съдържание;
- според типа на отговора.

Модул В: Еталон на верния отговор и ключ за оценяване – предназначени за комисията за подготовка и оценяване на изпита – част по теория на професията.

2. Изисквания към тестовите въпроси/задачи

Всяка тестова задача проверява компетентности съобразно нивото по НКР/ЕКР, както следва:

- За трета степен на професионална квалификация (НКР/ЕКР 4) – компетентности, необходими за изпълнение на сложни операции с помощта на различни инструменти, машини, апарати, измервателни уреди, за разчитане на технологична документация, схеми, данни и др.

Тестовите въпроси/задачи се разработват в съответствие с матрицата на теста, както следва:

Изпит на тема №	I степен на професионална квалификация Тежест 30%	II степен на професионална квалификация Тежест 40%	III степен на професионална квалификация Тежест 50%	IV степен на професионална квалификация Тежест 50%
-----------------------	--	---	--	---

	Брой тестови задачи	Максим ален брой точки	Брой тестови задачи	Максим ален брой точки	Брой тестови задачи	Максим ален брой точки	Брой тестови задачи	Максим ален брой точки
1	4	20	4	20	2	10	2	10
2	4	20	4	20	2	10	2	10
3	4	20	4	20	2	10	2	10
4	4	20	4	20	2	10	2	10
5	4	20	4	20	2	10	2	10
6					2	10	2	10
7					2	10	2	10
8					2	10	2	10
9					2	10	2	10
10					2	10	2	10
	20	100	20	100	20	100	20	100

Максималният брой точки за всяка тестова задача е 5 точки.

При оценка на резултатите от теста максималният брой точки се поставя при пълен и верен отговор, съвпадащ с ключа за оценяване. Частично верните отговори носят по-малък брой точки съобразно ключа за оценяване.

V. УКАЗАНИЕ ЗА СЪДЪРЖАНИЕТО И ОФОРМЯНЕТО НА ДИПЛОМНИЯ ПРОЕКТ

Тази точка се включва само за професии с трета степен на професионална квалификация, подходящи за ученици.

Дипломният проект съдържа следните структурни единици:

- титулна страница;
- съдържание;
- увод (въведение);
- основна част;
- заключение;
- списък на използваната литература;
- приложения.

Титулната страница съдържа наименование на училището, населено място, тема на дипломния проект, трите имена на ученика, професия, име и фамилия на ръководителя/консултанта.

Уводът (въведение) съдържа кратко описание на основните цели и резултати.

Основна част – формулира се целта на дипломния проект и задачите, които трябва да бъдат решени, за да се постигне тази цел. Съдържа описание и анализ на известните решения, като се цитират съответните литературни източници. Съдържа приносите на дипломния проект, които трябва да бъдат така формулирани, че да се вижда кои от поставените задачи са успешно решени.

Заключението съдържа изводи и предложения за доразвиване на проекта и възможностите за неговото приложение.

Списъкът с използваната литература включва цитираната и използвана в записката на дипломния проект литература. Започва на отделна страница от основния текст. При имената на авторите първо се изписва фамилията. Всички описания в списъка с използваните източници трябва да са подредени по азбучен ред според фамилията на първия автор на всяка публикация.

Приложенията съдържат документация, която не е намерила място в текста поради ограниченията в обема ѝ или подредба за по-добра прегледност. В текста трябва да има препратка към всички приложения.

б) Оформяне на дипломния проект

Формат: A4; брой редове в стр.: 30; брой на знаците: 60 знака в ред; общ брой на знаците в 1 стр.: 1800 – 2000 знака

Шрифт: Times New Roman

VI. КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ

Тази точка се включва само за професии с трета степен на професионална квалификация, подходящи за ученици.

(Попълва се индивидуално от председателя и членовете на комисията.)

<i>Критерии за оценяване</i>	<i>Максимален брой точки</i>
<i>1. Съответствие с изискванията за съдържание и структура на дипломния проект</i>	<i>20</i>
<i>1.1. Логическа последователност и структура на изложението, балансиране на отделните части</i>	<i>4</i>
<i>1.2. Задълбоченост и пълнота при формулиране на обекта, предмета, целта и задачите в разработването на темата</i>	<i>7</i>
<i>1.3. Използване на подходящи изследователски методи</i>	<i>4</i>

1.4. Стил и оформяне на дипломната работа (терминология, стил на писане, текстообработка и оформяне на фигури и таблици)	5
2. <i>Съответствие между поставените цели на дипломния проект и получените резултати</i>	20
2.1. Изводите следват пряко от изложението, формулирани са ясно, решават поставените в началото на изследването цели и задачи и водят до убедителна защита на поставената теза	10
2.2. Оригиналеност, значимост и актуалност на темата	6
2.3. Задълбоченост и обоснованост на предложенията и насоките	4
3. <i>Представяне на дипломния проект</i>	20
3.1. Представянето на разработката по темата е ясно и точно	5
3.2. Онагледяване на експозето с: а) презентация б) графични материали в) практически резултати г) компютърна мултимедийна симулация и анимация	10
3.3. Умения за презентиране	5
4. <i>Отговори на зададените въпроси от рецензента и/или членовете на комисията за подготовка, провеждане и оценяване на изпита чрез защита на дипломен проект</i>	30
4.1. Разбира същността на зададените въпроси и отговаря пълно, точно и убедително	10
4.2. Логически построени и точни отговори на зададените въпроси	10
4.3. Съдържателни и обосновани отговори на въпросите	10
5. Използване на професионалната терминология, добър и ясен стил, обща езикова грамотност	10
5.1. Правилно използване на професионалната терминология	5
5.2. Ясен изказ и обща езикова грамотност	5
Общ брой точки:	100

V. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

1. Указание за съдържанието на индивидуалните задания

Индивидуалното задание за частта по практика на професията съдържа темата на индивидуалното задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието.

Всяко индивидуално задание за държавен изпит за придобиване на професионална квалификация – част по практика на професията включва:

- тема в съответствие с единиците резултати от учене в държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по професията, като за обучаемите, които придобиват по-високата степен на професионална квалификация, индивидуалното задание може да съдържа извършване на компетентности за по-ниската степен на професионална квалификация по съответната професия;
- указания (инструкции/изисквания) за изпълнение;
- критерии за оценяване.

По решение на комисията за провеждане и оценяване на изпита – част по практика на професията, могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното задание.

4.2. Критерии за оценяване

№	Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1.	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда ^{1*}	да/не
1.1.	Изпълнява дейностите при спазване на необходимите мерки за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд	да/не
1.2.	Създава организация за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работното място	да/не
1.3.	Предотвратява опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа	да/не

^{1*} Критерий 1 няма количествено изражение, а качествено. Ако обучаваният по време на изпита създава опасна ситуация, застрашаваща собствения му живот или живота на други лица, изпитът се прекратява и на обучавания се поставя **оценка слаб (2)**.

№	Критерии за оценяване	Максимален брой точки
2.	Ефективна организация на работното място	5
2.1.	Планира ефективно работния процес	2
2.2.	Разпределя трудовите дейности в работния процес съобразно поставената задача и времето за нейното изпълнение	2
2.3.	Познава и прилага установените стандарти за осъществяване на дейността	1
3.	Спазване изискванията на правилниците, наредбите и предписанията	5
3.1.	Познава и прилага нормативните изисквания в съответната професионална област	3
3.2.	Спазва изискванията на правилниците, наредбите и предписанията, свързани с индивидуалното задание	2
4.	Правилен подбор на детайли, материали и инструменти съобразно конкретното задание	20
4.1.	Целесъобразно използва материали, детайли и инструменти според изпитното задание	10
4.2.	Правилно подбира количеството и качеството на материали, детайли и инструменти	10
5.	Спазване на технологичната последователност на операциите според индивидуалното задание	20
5.1.	Самостоятелно определя технологичната последователност на операциите	10
5.2.	Организира дейността си при спазване на технологичната последователност на операциите в процеса на работа	10
6.	Качество на изпълнението на индивидуалното задание	50
6.1.	Всяка завършена дейност съответства на изискванията на съответната технология	20

№	Критерии за оценяване	Максимален брой точки
6.2.	Крайният резултат съответства на зададените параметри и отговаря на изискванията в стандартите	20
6.3.	Изпълнява задачата в поставения срок	10
Общ брой точки:		100

VI. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването на резултатите от държавния изпит за придобиване на квалификация по професия код 041302 „Малък и среден бизнес“ е в точки, както следва:

- част по теория на професията – максимално 100 точки;
- част по практика на професията – максимално 100 точки.

Всяка част от държавния изпит е успешно положена при постигане на петдесет на сто от максималния брой точки.

Формирането на окончателната оценка от изпита е, както следва:

Изписват се само за степените на професионална квалификация, която има съответната професия.

- за първа степен на професионална квалификация – в съотношение 30 процента частта по теория на професията и 70 процента частта по практика на професията от общия брой точки. Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,3 \times \text{получения брой точки от част по теория на професията} + 0,7 \times \text{получения брой точки от част по практика на професията}$
- за втора степен на професионална квалификация – в съотношение 40 процента частта по теория на професията и 60 процента частта по практика на професията от общия брой точки. Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,4 \times \text{получения брой точки от частта по теория на професията} + 0,6 \times \text{получения брой точки от частта по практика на професията}$
- за трета и четвърта степен на професионална квалификация – в съотношение 50 процента от получения брой точки от частта по теория на професията и 50 процента от получения брой точки от частта по практика на професията. Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,5 \times \text{получения брой точки от частта по практика на професията}$, умножен с 0,5.

Окончателната оценка в брой точки се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки x 0,06.

Окончателната оценката от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател „слаб“;
- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател „среден“;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател „добър“;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател „много добър“;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател „отличен“.

VII. АВТОРСКИ ЕКИП

Националната изпитна програма е разработена от авторски екип, сформирани по проект BG05SFPR001-3.001-0001 „Модернизиране на професионалното образование и обучение“, финансиран от Програма „Образование“ 2021 – 2027, съфинансиран от Европейския съюз.

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Образец на изпитен билет – част по теория на професията

Изпитен билет – част по теория на професията

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ... СТЕПЕН НА
ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА**

по професия код „.....“

Изпитен билет №.....

Изпитна тема:

.....
.....
.....
(изписва се точното наименование на темата с кратко описание на учебното
съдържание)

Описание на дидактическите материали (ако е приложимо)

.....
Председател **на** **изпитната**
комисия:.....
(име, фамилия) (подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището/
обучаващата институция)

2. Образец на индивидуално задание по практика

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА СТЕПЕН НА
ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА
ПРОФЕСИЯТА**

по професия код „.....“

Индивидуална задание №

На

(трите имена на ученика/обучавания)

.....клас/курс, начална дата на изпита: начален час:

крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:

1. Да се.....

(вписва се темата на индивидуалното задание)

а. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на индивидуалното задание:

.....
.....
.....

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН:

(име, фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището/

обучаващата институция)

3. Индивидуално задание за разработване на дипломен проект

.....
(пълно наименование на училището)

ЗАДАНИЕ ЗА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА
ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

по професия код „.....“

На.....ученик от клас
(трите имена на ученика)

Тема:.....
.....

Изисквания за разработката на дипломния проект (входни данни, съдържание, оформяне, указания за изпълнение, инструкции):

.....
.....
.....

График за изпълнение:

а) дата на възлагане на дипломния проект

б) контролни проверки и консултации

.....

в) краен срок за предаване на дипломния проект

Ученик:

(име, фамилия)

(подпис)

Ръководител-консултант:

(име, фамилия)

(подпис)

Директор:

(име, фамилия)

(подпис)

(печат на училището)

4. Образец на рецензия на дипломен проект

4. Рецензия на дипломен проект

.....
(пълно наименование на училището)

РЕЦЕНЗИЯ

Тема на дипломния проект	
Ученик	
Клас	
Професия	
Ръководител-консултант	
Рецензент	

Критерии за допускане до защита на дипломен проект	Да	Не
Съответствие на съдържанието и точките от заданието		
Съответствие между тема и съдържание		
Спазване на препоръчителния обем на дипломния проект		
Спазване на изискванията за оформление на дипломния проект		
Готовност за защита на дипломния проект		

Силни страни на дипломния проект	
Допуснати основни слабости	
Въпроси и препоръки към дипломния проект	

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Качествата на дипломния проект дават основание ученикът/ученичката.....

..... да бъде допуснат/а до защита пред членовете на комисията за подготовка, провеждане и оценяване на изпита чрез защита на дипломен проект в теоретичната и практическата част.

.....20..... г.

гр./с.

Рецензент:

(подпис)